

KURYER LITEWSKI.

w Wilnie w Piątek dnia 13 Czerwca r. s. 1830 Roku.

WIADOMOŚCI KRAJOWE.

Sankt-Petersburg dnia 4 czerwca.

NAYJAŚNIEJSZY CESARZ JEGOMOŚĆ, przez rozkaz dzienny, d. 20 maja wydany w Warszawie, na ćwiczeniu odbywaném, dnia pomienionego, półków dywizyi iazdy Gwardyi Korpusu odwodowego woysk, zostających pod Naczelnictwem Jego CESARSKIEY WYSOKOŚCI CESARZEWICZA: Leib-Gwardyi artylleryi konney lekkiey bateryi N. 3go i Polskich Woysk konney pół-bateryi raketników, znalazłszy odznaczający się porządek, wzorową sprawność, gruntowną znajomość swey rzeczy, we wszystkich poruszeniach, szybkość, płynność i dokładność we wszystkich działaniach, oświadcza Jego CESARSKIEY WYSOKOŚCI CESARZEWICZOWI nayspełniejszą SWĄ wdzięczność i przyznanie, oraz szczególne Naywyższe zadowolenie: Dowódczy Odwodowego Korpusu Jenerałowi kawaleryi Jenerał-Adjutantowi Hrabii *Krasińskiemu*; Naczelnikowi Dywizyi, Jenerałowi Dywizyi-Jenerał-Adjutantowi *Kurnatowskiemu*; Dowódcóm brygad: 1szej brygady Jenerałowi - Porucznikowi *Knorringowi* 2mu i 2giey Jenerał-Maiorowi *Pęcherzewskiemu*, Naczelnikowi artylleryi Korpusu rezerwowego Jenerał-Maiorowi *Gersztencwejgowi*, Dowódcóm półków Leib-Gwardyi, Jenerał-Maiorom: ufańskiego Jego CESARSKIEY WYSOKOŚCI CESARZEWICZA, *Markowemu* 5mu, Grodzieńskiego huzarów *Sztrandmanowi* 3mu, dowódczym na ćwiczeniu półkami Leib-Gwardyi, Półkownikom Adjutantom bokowym: podolskim kiryssyerskim *Klupfelowi*, polskim konnych strzelców *Jagminowi*, Dowódczym dywizyonami półków Leib-Gwardyi Półkownikom: podolskiego kiryssyerskiego baronowi *Frankowi* i *Lachnickiemu*, ufańskiego Jego CESARSKIEY WYSOKOŚCI CESARZEWICZA Adjutantowi bokowemu Xięciu *Woronieckiemu* i *Wittowi*, polskiego konnych strzelców Adjutantowi bokowemu *Zielonce* i *Millerowi*, grodzieńskiego huzarskiego Adjutantowi bokowemu *Temirjastewemu* 1mu i *Paradowskiemu*, Dowódczy konno-artylleryyskiej brygady korpusu odwodowego i lekkiey bateryi N. 3go Półkownikowi *Herbelowi*, Dowódczy konney pół-bateryi raketniczey kapitanowi *Jaszowskiemu*, wszystkim PP. Dowódcóm szwadronów i Oficeróm; a dla niższych rang daruie po rublu srebrem, po funcie mięsa i po porcy wódki na każdego. (R.I.)

— Listy z Persyi świeżey daty zawierają szczegóły następujące o przyjęciu Xiążęcia *Chosrewa-Mirzy* przez Szacha, iego dziada:

„Monarcha ten znajdował się w Hamadan, w miesiącu kwietniu, gdzie sprawił nayspochebniejsze przyjęcie dla swego wnuka, Xięcia *Chosrewa-Mirzy*, gdy z Rossyi powracał. Dał mu sumnę 20.000 tomanów, na znak wysokiego swego zadowolenia ze sposobu, w jakim, ten Poseł nadszwyczajny dopełnił swoich poleceń, których celem było utwierdzenie związków przyjaźni pomiędzy Rossyą a Persyą. Szach również raczył okazać znaki swey uprzejmości dla orszaku Xięcia.”

— D. 27 maja dało się uczuć w *Teheranie* trzęsienie ziemi, od którego miasto wiele ucierpiało. Mieszkańcy widzieli się przymuszonymi wynieść z domów i schronić się pod szafszami na równinach, otaczających miasto. Szach, który dotąd chowa gniew sprawiedliwy przeciwko iego mieszkańcóm, którzy byli występni sprawcami

zbrodni, popełnionej w styczniu roku ostatniego, dotąd nie chciał zajeżdżać do *Teheranu*, chociaż to miasto, od wielu lat zwyczajną iego było rezydencyą. Ale deputacya, złożona z mężów, naysznakomitszych z pomiędzy dachowienstwa i obywateli, przyszła ze łzami błagać Monarchy swego, ażeby nie chciał dłużej swej iych pozbawić obecności. Szach, poruszony żywemi prośbami deputowanych, uroczyście przyrzekł do nich powrócić. (J. d. S. P.)

Elizabetgrad dnia 26 maja.

Poseł turecki *Halil-Rifat-Pasza*, przybył tu wieczorem d. 24, gdzie już od trzech dni znajdował się *Nedżib-Effendi*. Obadwa są zupełnie zdrowi. Trzeci oddział poselstwa tureckiego wyjechał dzisiaj. *Nedżib-Effendi* wyjedzie 28, a kapitan-pasza d. 29 t. m. Ten ostatni przybył do *Kiiowa* 21, był tam przyjęty z wielkiem odznaczeniem przez Marszałka gubernialnego Hr. *Tyszkiewicza*. Obeyrzawszy osobliwości miasta naysgodniejsze uwagi i po złożeniu odwiedzin Marszałkowi-Polnemu Hrabii *Sakenowi* i Metropolicie *Eugeniuszowi*, w nocy 22 stanął w *Białej-Cerkwi*, rezydencyi Hrabiny *Branickiey*, od której przyjęty był w sposób nayspochebniejszy. Otrzymał tam przez Porucznika *Andrault*, Adjutanta Marszałka-Polnego Hrabiego *Dybicza-Zabałkańskiego*, depeşe, datowane z *Konstantynopola*, uwiadamiające go o iego wyniesieniu na dostojność Kapitana-Paszy. D. 23 poznał się z Hrabią *Dybiczem-Zabałkańskim* w *Nowym-Mirgorodzie*, dokąd się Wódz ten udał, dla spotkania NAYJAŚNIEJSZEGO CESARZA JEGOMOŚCI, który d. 21 maja wyjechał z *Warszawy* do *Elizabetgradu*. Wczora znajdował się on tam na paradzie, a dzisiaj na wielkiej rewii. Obadwaj Posłowie tureccy otrzymali potym zaszczyt, byź zaproszonymi na obiad do Jego CESARSKIEY MOŚCI. (J. d. S. P.)

Odessa dnia 28 maja.

Expedycya pocztowa konstantynopolska, na skutek zalecenia Posła i Ministra Pełnomocnego N. CESARZA JEGOMOŚCI przy Percie Ottomańskiej, uwiadomiła, iż poczta wychodzić będzie do Rossyi dwa razy na miesiąc, iak i dawniej, to iest: 5 i 20 każdego miesiąca. Kantor dubossarski takż rozpocznie swe ekspedycye do Konstantynopola co wtorku, to iest: po otrzymaniu extrapoczty sankt-petersburskiej, która powinna przychodzić do *Dubosar* w poniedziałek o 4tey z południa, ale przychodzi, we wtorek. Pierwsze wyście poczty z *Dubossar* nastąpi d. 26 maja; drugie d. 9 czerwca, a dalsze co dni piętnaście. Podług tych rozrządzeń, poczta odeska przyymować będzie listy do *Konstantynopola* w dniach zwyczajnych pocztowych (środa i sobota); będą zaś wysyłane w tychże dniach do *Dubossar*.

— Statek parowy, *Odessa*, znajduje się w naszym porcie, a wyjedzie d. 1 czerwca bez żadnego opóźnienia do *Kozłowa* i *Jalty*.

— Cesarz Jegomość, ze względu na zasługi obywateli miasta *Odessy*, którzy byli kommisarzami w czasie ostatniego powietrza morowego, raczył polecić P. Jenerał-Gubernatorowi Noworossyjskiemu i Bessarabskiemu, oświadczyć im Naywyższe Swore zadowolenie.

— JW. Jenerał-Gubernator wyjechał wczora z *Odessy* do *Kiiowa*.

— Posłowie tureccy, *Halil-Pasza* i *Nedżib-*

Effendi, intro lub po intrze tu powróca. Część ich orszaku już przybyła.

— Doktor *Pannecet*, darował dla miejskiej biblioteki publicznej 27 woluminów medycznych i chirurgicznych. (*J. d'Od.*)

KRÓLEWSTWO POLSKIE.
SEYM KRÓLEWSTWA POLSKIEGO.
RAPPORT RADY STANU.

III.

Wydział Wewnętrzny.

A. Administracja Wewnętrzna.

W wewnętrznej organizacji tego Wydziału, ta jedna została zmiana, iż zarządzanie górnictwem Kraiowem, Postanowieniem Królewskiem z dnia 5 (17) października 1816 roku, Komisji Rządowej Spraw Wewnętrznych i Policji poruczone, z Woli i Postanowienia wiekopomnej pamięci Poprzednika Waszey Cesarsko-Królewskiej Mości z dnia 2 (14) grudnia 1824 roku przeniesione zostało do Komisji Rządowej Przychodów i Skarbu, pod której Wydziałem zamieszczone jest poniżej zdanie sprawy w tym przedmiocie.

1. Granice Królestwa.

Od strony Austrii granica ostatecznie oznaczoną została Aktem rozgraniczenia w dniu 14 (26) grudnia 1826 r. w Brodach podpisanym.

W skutku zaś zawartej w drodze dyplomatycznej umowy, dopełnioną została zamiana folwarku Koziażnia w Województwie Lubelskiem na wieś Jurów z częściami wsi Statyn i Zytki.

2. Ograniczenia Wewnętrzne Obwodów.

Co do nowych i dogodniejszych rozgraniczeń między Obwodami, postępując podług przyjętego systematu i wchodząc w powody, tak przez prywatnych właścicieli, jako też Rady Obywatelskie przełożone, poczyniono zmiany przez przeniesienie z jednych Obwodów, lub Województw, do innych, 578 osad; przez takowe zamiany również Administracja wewnętrzna Obwodów, jako też stosunki prywatnych właścicieli z Rządem ułatwionemi zostały.

3. Zgromadzenia Polityczne.

W zakresie upłynionych lat podwakroć zwołane były zgromadzenia Polityczne, tak dla dopełnienia dwóch kolei wychodzących z Izby Poselskiej reprezentantów, jako też dla wyboru członków do Rad Wojewódzkich.

Z liczby tylu zgromadzeń, dwa tylko, to jest: w Powiecie Łomżyńskim w roku 1826, i w Okręgu Krasnostawskim, w roku 1828, rozwiązane przez Marszałków zostały, niektóre zaś w latach 1826 i 1828, Senat, lecz tylko z przyczyny uchybień przepisany formałnościom, uchylił.

Wzmaga się więc w mieszkańcach coraz wyraźniejsza usilność umiarkowanego i przyzwoitego używania swobód przez Konstytucją zaręczonych; ustala się duch publiczny, na zasadach uległości prawom, która jest najpewniejszą trwałości tychże swobód rękojmią.

4. Rady Obywatelskie.

Z liczby rozmaitych od Rad Wojewódzkich, tyczących się Wydziału Spraw Wewnętrznych przełożeń, z których jedne w miarę usprawiedliwionych powodów uskutecznione, inne do namyślnej rozważki wzięte zostały.

Główniejszemi były:

- O ściśnienie nieograniczonej wolności przesiedleń włościanom.
- O zniesienie opłat mostowych.
- O zarządzenie zażaleniom na uciążliwość przy dostawie koni w pomoc Poczcie.
- O zmianę zasad i urządzeń Towarzystwa Ogniwego.
- Nakoniec — Ze strony Rady Obywatelskiej Województwa Mazowieckiego, o zarządzenie przeciążeniu z kwaterunku w Stolicy doznawanego.

Ad a. Co do wolności przesiedleń. Jakkolwiek wiele kraiowi może na tém zależeć, aby ludność osiadła i rolnicza, nie przeistaczała się w tułacką i z tej przyczyny przedmiot ten na Zgromadzenie ogólne Rady Stanu wniesionym został;

po rozważnym atoli i troskliwym jego rozbiórze, uznano, iż ściśnienie osobistej wolności, ani byłoby sprawiedliwem, ani pod wielu innemi względami korzystnem dla gospodarstwa kraiowego; i że raczy dobrze zrozumiany interes samych właścicieli i środki dobrowolnych umów, rozsądnie umiarkowanych i święcie dotrzymanych, niewątpliwie i stały jak przymus mogą przywiązać ludzi do uprawiania rol, w miejscach ich urodzenia.

Ad b. Zniesienie opłat mostowych zbyt zagęszczonych i tamujących swobodę handlu, uznane zostało za dogodne, i projekt do prawa w tym przedmiocie do Najwyższego Waszey Cesarsko-Królewskiej Mości uznania podany został.

Ad c. Użaleniom na dostawę koni zaradziło postanowienie Rady Administracyjnej z dnia 25 listopada 1828 roku, którym ograniczono wymaganie, oznaczono wyższe wynagrodzenie i przez to samo postugę lepiej zapewniono.

Ad d. Co do zmiany zasad Towarzystwa Ogniwego, te nie mogły być przedsięwzięte ani skwapliwie, ani mniej ostrożnie; kilkonastoletnie doświadczenie, z porównania stanu Towarzystwa miejskiego z wiejskiem, przekonywa niewątpliwie, iż ta różnica ich pomysłowości, pochodzi raczy z natury przedmiotów assekuracji ulegających, aniżeli z wad, lub niedostateczności obecnych urządzeń. Gdzie jest więcej murów, portadków i ostrożności, tam się mniej częste wydarzają pożary, a wydarzone przy czynniejszym ratunku nie rozszerzają klęski, i z tey przyczyny w towarzystwie miejskiem nie tylko zwyczajne składki na pokrycie szkód zrządzonych, wystarczyły, lecz z nich znaczny zapasowy fundusz uzbierany został.

Na wsiach, budowle z drzewa, więcej nieostrożności, a zatem pożarów, mniejsze sposoby ratunku, a zatem większe straty. Nakoniec w wielu miejscach dostrzeżono nadużycia, tak przy ocenieniu budowli do assekuracji, jakoteż w oznaczeniu strat z pożaru, przyczyniały się do tego, że na pokrycie szkód, składki zwyczajne wystarczyć nie mogły.

Zład składka dodatkowa wysokością swoją wyrównała składce zwyczajnej.

Nie przywiósło pomocy funduszom, znakomite powiększenie się liczby Stowarzyszonych, w skutku przepisu prawa, o Systemacie Kredytowym nastąpione, lubo inaczej Rady Obywatelskie mniemały: bo zaraz w pierwszym roku, szkoda przez pożar w tych własnościach zrządzona, wzniósła się do wysokości summy przez stowarzyszonych wnoszonej. Z tych przyczyn uznano raczy za właściwy środek zaradzania złemu, bez wzruszenia Instytucji już zakorzenionej i niełaki postęp czyniącej, obostrzyć urządzenia policyjne, zaprowadzić ściślejszy dozór, i dochodzenie nadużyć przez wezwanie samych stowarzyszonych, do śledzenia i ocenienia strat; skutkiem tych środków, postawiono się w możności przez upłynione lata zmniejszyć pobór uciążliwej składki, nie bez nadziei dalszej, i kolejnej ulgi.

Ad e. Większe zachodziły trudności w dogodzeniu wznawianym z każdego prawie posiadzenia przez Radę Obywatelską Województwa Mazowieckiego przedstawieniom, o urządzenie kwaterunku w Stolicy, i zarządzenie doświadczonemu przeciążeniu. Projekt albowiem urządzający ten przedmiot w całym kraiu, przez Deputacją z grona Rady Stanu pod prezydencją Ministra Wojny ułożony, jako wskazujący potrzebę corocznie summy 2,510,000 zł. bez udziału Seymu co do funduszu, w wykonanie wprowadzonym być nie mógł, a cząstkowe i czasowe zarządzenia, jakie Administracja w ręku swoim mieć mogła, okazały się niedostatecznemi. Lubo zaś dla zrównania tego rodzaju ciężaru w Stolicy, pociągnięta została do jego opłaty klasa przemysłowa, znaczne zyski z konsystencji Wojska ciągnąca; lubo prócz tego kassa miejska, corocznie musiała dodawać sposobem zaliczeń znaczne summy; przecież te sposoby nie zaspokoili ciągłych niyskiwań. Z tej przyczyny Komisya Spraw Wewnętrznych prze-

konano, iż tylko powiększenie koszar w Stolicy może stopniami trwać i niezmienną ulgę przynieść jej mieszkańcom; po odbytych naradach z Kommissjami Wojny i Skarbu, polecił Urzędowi Muncypalnemu wezwać i zapytać się znaczniejszych właścicieli mieyskich, czyliby przez dobrowolną składkę, nie skłonili się do złożenia funduszu mogącego i obecny kwaterunek opłacić, i na wystawienie koszar sumy potrzebnych corocznie dostarczyć.

A skoro słyszeć się dało po wszechne oświadczenie złożenia na ten cel 20 i więcej od sta dochodu; Urząd Muncypalny przeto zająmie się ułożeniem projektu zdolnego dostarczyć potrzebnego funduszu.

(Ciąg 3ci).

Kommunikacye lądowe i wodne.—Drogi.

W raporcie z roku 1825 wyrażoną była wprawdzie tak budowa dróg, jako i stan funduszu, ku temu przeznaczonych za rok 1824, gdy jednak roku ten należy do obecnego zdania sprawy, pod wszystkimi innymi względami; przeto i ta część Administracyi publiczney w onymże od roku 1824 poczynszy zostaje objętą.

Budowy dróg bitych prowadzono w ciągu lat 1824 do 1828 na traktach dawniej rozpoczętych, lub w kolei uznanej ważności robot późniejszych, jak następuje:

Trakt od *Warszawy do Koła*, i ztąd do granicy Królestwa w *Szczyplonie* ukończono zupełnie, tudzież trakt *Poznański od Koła na Konin do Stupcy*, — trakt *Petersburgski od Jabłonnej do Graiewa* — drogę od *Markuszewa do Kurowa*, i niektóre inne pomniejszych wykończenia, tak, iż ogół wyrobionych w ciągu upłynionych lat pięciu, dróg bitych na przestrzeni powyższych traktów, wynosi mil 53, sążni 1.600.

Na drogach bitych wybudowano 52 celbud, do poboru myta drogowego — 63 domków drożniczych, — 743 mostów i kanałów, oprócz tego przysposobiono plantunki na dalszy ciąg traktu *Petersburskiego*, od *Graiewa do Kowna*.

Stan funduszów drogowych był następujący. — Przychod.

Od roku 1824 do 1828 z opłat Szarwarkowych zł. 12,257,674 — z myta od 1824 do 1828 zł. 1,152,474 gr. 28, czyli razem z szarwarkowego i z myta złotych 13,390,148 gr. 28.

Wydatki.

Koszta dyrekcyi dróg, administracya, extraordinary, niedobory od roku 1824 do 1828 wynosiły zł. 1,514,000 gr. 25, — koszta utrzymania dróg od roku 1824 do 1828 wynosiły złotych 2,512,468 gr. 14 — na budowę dróg nowych, mostów i t. p. od roku 1824 do 1828 zł. 9,363,679 gr. 21.

Gdy wniosek zmiany w systemacie budowania dróg bitych zaprowadzeniem robot na sposób *Mac-Adama* Waszcy Cesarzsko-Królewskiej Mości przez Ministra prezydującego w Kommissyi Rządowej spraw wewnętrznych i policyi przedstawiony, zyskał najwyższe zatwierdzenie; zatem w skutek tego wynikł taki rezultat: iż budowa mili drogi, która z pokładami brukowanemi po 180,000 zł. kosztowała, do summy 100,000 zł. mniej więcej ograniczoną została. To niżenie kosztów, jak ułatwiło później wykończenie traktu *Petersburskiego*, w przeciągu onegoż mil 60 blisko wynoszącym, tak i nadal zapewni spieszniesze wyrobienie innych traktów, dla komunikacyi wewnętrzney pożądaných.

Wydatki na utrzymywanie i naprawę dróg bitych, które podług raportu ostatniego wynosiły na milę po 11,000 zł. w przeciągu, skutkiem zaprowadzonych oszczędzeń ograniczone zostały na rok 1828 do summy niespełna 6,000 zł. Gdy zaś wpływ z myta drogowego nie wynosi jak około 3,000 zł. na milę, staraniem będzie Rządu, nowe, ile możności, umniejszenia w tym względzie osiągnąć, co dalsze doświadczenia wykażą; celem, aby wydatki na ten szczegół w miarę przybywa-

nia corocznie znacznego przeciągu dróg nowych wzrastającego, nie uszczuplały zbyt znacznie funduszu na budowę dróg bitych z opłaty szarwarkowego pobieranego.

Obok powyższego postępu w budowie dróg bitych, ważne także wykonano uporządkowanie, pod kierunkiem władz administracyjnych około dróg średnich pocztowych; za pomocą szarwarku po dwa dni z dymu na ten cel wyznaczonych.

R z e k i.

Roboty około spławności i czyszczenia rzek wykonywano w porządku dawniej przyjętym, i w zastosowaniu się do środków ograniczonych, jakie Kommissya Rządowa spraw wewnętrznych i policyi na ten cel w funduszu 187,000 corocznie ze Skarbu publicznego wydzielonym, znajdowała. Summa ta jest zbyt szcuptą, ażeby po opłaceniu kosztów administracyi znakomite wypadki lub stanowcze ulepszenia wykazać było można. Wszakże przy pomocy właścicieli, i gmin interessowanych, o ile roboty tego rodzaju obok spławności rzeki, ochronę brzegów i przyległych gruntów miały na celu, uskutecznione w ciągu lat od 1824 do 1828 działania następujące:

Przy *Wiśle* ubezpieczono brzeg pod *Włocławkiem* przez ubicie trzech tam; pod *Pieczyskami*, połączeniem kępy z lądem; uskuteczniło w tym względzie niektóre roboty pod *Modlinem*, *Łomną*, *Łomiankami*, ubito 2 tamy, pod *Bielanami*, pod *Potokiem* i *Zeraniem* połączone kępy z lądem, od miasta *Góry* ku *Warszawie* ubezpieczono brzeg pod *Czerńniakowem*, zatamowano *Wielanówkę*, i przez różne tamże roboty uporządkowano bieg tej części rzeki. Wały na jedną stopę nad stan najwyższy wody ukończono pod *Moczdłowem*, *Wólką*, *Brześciami*, *Kawenczynem*, ubezpieczono brzegi pod *Mniszewem*, *Maciejowicami*, w nizinie *Koziennickiej*, gdzie sypanie wałów posunięto do *Wilczkowic* i pod *Borkami*, naprawiono dawne tamy pod *Stężycą*, *Rogowem*, posunięto roboty pod *Gołębim* i *Puławami*; przedsięwzięto ubezpieczenie pod *Janowicami*, *Winiarami*, *Sandomierzem*, *Przewłoką* i *Swiniarami*, *Ossałą*, *Turskiem*, *Winnicą*, *Gacami*; ubezpieczono brzegi wsi *Żabice* i *Ratale*, uzupełniono roboty pod *Oblekoniem*, naprawiono wały w nizinie nowego miasta *Korczyzna do Połańca*.

Nadto ukończono sytuacji oraz niwelacyi plany całego biegu rzeki *Wisły* w przeciągu 72 mil od granicy *Pruss* do granicy wolnego miasta *Krakowa*.

Takież ubezpieczenia brzegów, nastąpiły na *Narwi* powyżej mostu *Modlińskiego*, pod *Zagrobami* i *Ostrótką*; oraz na *Bugu* pod *Sobiborem* w Woiewództwie *Podlaskim*.

Na roboty powyżej wykazane wydano w ciągu lat 1824 ogółem zł. 295,295 gr. 24, oprócz pomocy w materiałach i robociznie przez właścicieli nadbrzeżnych dostarczonej.

Spławność rzeki *Pilicy* po wydobyciu zawalów, przekopaniu, tudzież tamami z faszyn ubitemi, dla ściśnienia koryta, i jego pogłębienia, tak dalece ulepszono, że nie tylko spław na niej drzewa i innych materiałów budowlanych od *Przedborza* do *Warszawy* odbywa się, lecz niewidzialne dawniej statki ze zbożem, wódką i t. p. przedmiotami z okolic *Konieczpola* do *Wisły* dość wcześniej i wygodnie schodzą.

Na roboty te prócz pomocy roboczej z gmin nad *Pilicą* położonych dostarczonej, użyto funduszu gotowego zł. 101,251 gr. 19, również i tej rzeki plany są zdjęte.

Na rzece *Warcie*, głównem zatrudnieniem w ciągu lat upłynionych, było oprócz czyszczenia i regulowania koryta, wykopanie nowego łożyska poniżej *Uniewowa*, gdzie *Warta* w przeciągu jednej mili przeszła na tysiączne dzieląc się strumienie, zupełnie dla spławu niesposobną była; kanał ten środkiem niziny i błot, w których rzeka wody swe rozlewa, kilkoletniej i trudnej wymagał pracy; koszta onegoż wraz z zatamowaniem, które całą masę wody do nowego koryta zwraca-

cają, tudzież z ustaleniem brzegów i robotami około czyszczenia rzeki summe ogólną zł. 132,959 w ciągu lat rzeczonych wynosiły.

Na *Nidzie*, w latach dawniejszych do spławu otworzoney, pokończono roboty około ustalenia i zwężenia koryta przedsięwzięte, z użyciem w ciągu lat 1824 summy zł. 30,430 gr. 2.

Rzeka *Radomka*, która w swym 9 mil przeszło czyniącym biegu, przerzyna lasy dotąd nie-tykalne prawie, z przyczyny trudney i odległej wywózki, we względzie ułatwienia tej przeszkody zastugiwała na uwagę Rządu; przedsięwzięte w tym celu po wzięciu potrzebnych planów, oczyszczenie i zregulowanie koryta, przekopanie doprowadzono w ciągu lat 1824 o 3 1/2 mili, w górę do uścia *Radomki* pod *Ryczywołem*; skutkiem czego już około 50.000 sztuk drzewa rocznie do *Wisty* dogodnie spuszcanych bywa, a obok tego około 80 wlok bagien osuszono. Na roboty te, przy pomocy iską w robociznie dostarczając gminy nadbrzeżne, wydano z funduszu na spławność i czyszczenie rzek zł. 24,435 gr. 27.

Na rzece *Bugu*, gdy w roku 1828 przy nadzwyczaj niskim stanie wody znaczna bardzo liczba statków ładownych zatrzymaną została, przedsięwzięto środki tymczasowe zaradcze, których koszt wyniósł 14,840 zł. Żeby zaś zapobiedz nadal niedogodności tej, tudzież innym trudnościom, jakim podlega spław na *Bugu*, dla przyległych prowincy Cesarstwa, również ważny, porozumiano się z władzami Cesarstwa w zamiarze ułożenia wspólnie wykazu robot, w tym celu wykonać się powiniących, a potrzebne do tego plany, i niwelacye skutecznie polecono.

Scena Narodowa:

Po usunięciu się dotychczasowego przedsięwzięcia, właściciela zbioru książek, muzykaliów, i garderoby teatralnej, od dalszej entrepryzy teatru, zagrożona była upadkiem scena narodowa. To dało powód Rządowi do nabycia powyższych ruchomości, w celu dalszego utrzymania sceny nieodzownie potrzebnych, z użyciem na to przez lat sześć funduszu 50,000 zł. corocznie, na wsparcie sceny narodowej ze Skarbu wydzielanego. Środek ten, zabezpieczając nieprzerwany ciąg widowisk, ułatwił zarazem dalsze teyże sceny utrzymanie pod kierunkiem Dyrektorów przez Rząd mianowanych, bez nowego wsparcia, przy dozwoleniu tylko użycia bezpłatnie, nabytych ruchomości teatralnych.

Instytut muzyki i deklamacyi otrzymał w tym ciągu wykazane doświadczeniem ulepszenia w organizacyi wewnętrznej, i w dozorcze elewów; budowla temuż instytutowi oddana, znowym nakładem z właściwych funduszów wyrestaurowaną została.

GALICJA I LODOMERYA.

Lwów dnia 2 czerwca.

Pismem gabinetowem z dnia 12 maja raczył N. Pan dać wielki krzyż Cesarsko-Austryackiego orderu *Leopolda* Arcybiskupowi *Lwowskiemu* i Prymasowi Królestwa Galicyi i Lodomerji *Hrabie* Skarbkowi *Ankwiczowi z Postawic*. (G. W.)

FRANCYA.

Paryż dnia 2 czerwca.

Dziennik handlowy umieścił następujący list prywatny z *Alexandryi* (w Egipcie) pod dniem 17 kwietnia: „Dziś rano przewrócił się przy wejściu do portu statek wysłany od krążącej przed portem eskadry Egipskiej; znajdowali się na nim kapitanowie *Lettellier* i *Jay*, tudzież naczelny dowódca floty Egipskiej *Osman-Bey*. Ostatni tylko został uratowany, a obadwa nieszczęśliwi Francuzi, którzy liczną rodzinę we Francyi zostawili, utonęli. Od niejakiego czasu panuje wiel-

ki ruch między wojskiem; 20,000 ludzi ma osadzić brzegi; spodziewają się także pociągu artyleryi, a w *Kairze* robią wielką ilość ładunków karabinowych i działowych. Niewiadomo przeciw komu przedsięwzięte te uzbrojenia. Mówią, iż to są środki ostrożności przeciw *Porcie*, która także uzbrnia wyprawę w *Stambule*; lecz i to wnosić można, iż dla niej nie nadszedł jeszcze czas do podobnego przedsięwzięcia. Z równym pośpiechem odbywa się budowa okrętów. Obadwa okręty liniowe o 90 działach ukończają się, a potem inne mają być wprowadzone na warsztat. Zbrojownia ma być powiększona stawem do budowania okrętów na wzór będącego w *Tulonie*, co by kosztowało około 5 milionów. W kasie krajowej nie ma jednak na to pieniędzy, a wojsku i urzędnikom zalega płaca za 11 miesięcy.”

— Dnia 4 —

Arcy-Biskup *Paryzki*, oraz Posłowie Cesarско-Rossyyski przy Dworach Angielskim i Hiszpańskim, *Hrabia Matuszewic* i Pan *d'Oubril*, mieli dziś prywatne posłuchanie u Monarchy naszego. Wspomnieni Posłowie chcą dziś wieczorem wyjechać z tutejszej stolicy, pierwszy do *Londonu*, a drugi do *Petersburga*.

Podług wyrachowania zrobionego tu w Ministerstwie morskiem, można się spodziewać, iż dziś flotta nasza stanie przed *Algierem*, i na początek przyszłego tygodnia oczekiwać wypada ztamtąd wiadomości. (G. W.)

ANGLIA.

London dnia 2 czerwca.

Posel Austriacki przy Dworze tutejszym, *Xiążę Esterhazy*, ma się udać do *Johannisbergu*, dla naradzenia się w przedmiotach politycznych z Kanclerzem *Xiążęciem Metternichem*.

— Dnia 3 —

Wyrachowano, iż w 4ch dniach możemy tu otrzymać ważne wiadomości z *Algieru*, lubo odległość wynosi przeszło 1,200 mil angielskich. Naturalnie przyczyni się do tego prędkość telegrafów Francuzkich.

— Dnia 4 —

Xiążę Kumberland odwiedził dziś *Króla Jmci* i bawił przeszło 4 godziny w zamku *Windsorskim*.

Z powodu uczynionej w Izbie wyższej przez *Lorda Holland* uwagi, względem niewiadomych jeszcze powodów, które mogły skłonić sprzymierzeńców do odstąpienia od przeznaczeń protokołu z dnia 22 marca 1829, i ścieśnić granice Grecyi, gazeta *Morning-Chronicle* pisze: „*Lord Aberdeen* mógłby sam w imieniu swoim wskazać te powody, bo iemu tylko przypisać wypada zdziałanie tej pamiętnej odmiany.” (G. W.)

TURCYA.

Stambuł dnia 10 maja.

W zarządzie *Sersiu* miały zayść niektóre odmiany, i wiele osób mających wpływ, popadło w niełaszkę dla tego, iż się za bardzo trudny polityką i intrygami, czego *Sułtan* nie może cierpieć. W Ministerstwie skarbowem podobnie oddalono kilku urzędników, a mianowicie *Dyrektor* nowych podatków (*Ihtissol Agassi*) dla zbytney surowości otrzymał uwolnienie. (G. W.)

WOŁOSZCZYNA I MULTANY.

Bukareszt d. 2 maja.

Słychać, iż wyznaczona w *Multansach* i *Wołoszczyźnie* z *Boiarów Kommissya* do ułożenia xięgi praw dla *Xiążstw*, ukończyła swoją pracę, i podpisała ją dnia 10 kwietnia w *Bukarescie*. Całe dzieło posłane będzie do *Petersburga* dla potwierdzenia. Urządzają teraz *żandarmeryę* w obudwu *Xiążtwach*. (G. W.)

Pozwolono drukować. Z polecenia *J.W. Litewskiego* Wojennego Gubernatora. *Andrzej Bucharshi* Rzeczywisty Radca Stanu i Kawaler.

w Drukarni Redakcyi.

DODATEK